

Jeszcze w sprawie funkcjonowania miejskich prowizorów przy szpitalu Ducha Świętego w Krakowie

Adam Stelmaszewski | Uniwersytet Gdański, Wydział Historyczny
<https://orcid.org/0000-0001-8423-2033>

Streszczenie

Słowa kluczowe:
Kraków, zakon
Ducha Świętego,
kanonicy regularni,
średniowieczne
szpitalnictwo,
prowizorowie
szpitalni

Nad zagadnieniem miejskich prowizorów przy szpitalu Ducha Świętego w Krakowie badania prowadził przeszło pół wieku temu Stanisław Piekarczyk, który analizując większość dostępnego materiału źródłowego, głównie wytworzonego przez organy samorządu miejskiego, nakreślił obraz roli przedstawicieli rajców krakowskich, jaką odgrywali oni w zarządzie majątkiem szpitalnym. Postawił on, zgodnie z duchem historiografii stalinistycznej, nacisk na udział pierwiastka miejskiego w organizowaniu opieki społecznej w średniowiecznym Krakowie, marginalizując rolę zakonu kanoników regularnych Ducha Świętego de Saxia. Przyglądając się jednak bliżej temu zagadnieniu, zauważyć należy, że nie wszystkie tezy postawione przez Piekarczyka bronią się w pełni, gdy skonfrontujemy je ze źródłami pochodzenia klasztornego, zwłaszcza nowożytnymi, które rolę miasta w zarządzie majątkiem szpitalnym ukazują w innym świetle. Także skupienie się Piekarczyka jedynie na średniowieczu, przez co pominął wczesnonowożytną umowę zakonu z radą, doprowadziło go do częściowo mylnych wniosków.

Zakres kompetencji rajców krakowskich w zarządzaniu szpitalem Ducha Świętego jest trudny do określenia, zwłaszcza że podlegał ciągłej ewolucji do pożaru w 1528 roku, gdy ostatecznie ustanowiono urząd prowizorów w zamian za pomoc miasta w odbudowie zabudowań duchackich. Dlatego wyszczególnione zostały dwa okresy działalności miejskich prowizorów: od 1324 do 1528 roku oraz po 1528 roku. Badaniem w artykule aspektem są relacje trójstronne miasto – szpital – klasztor. Podjęta została próba określenia, na ile w zarządzie szpitalem brał udział klasztor, a na ile miasto.

Na podstawie opracowanego materiału źródłowego wydaje się, że do 1528 roku rada miejska, określana w dokumentach jako „opiekun chorych”, wybierała prowizorów, którzy zajmowali się majątkiem szpitalnym w imieniu rady. Mieli oni jednak nadzór jedynie nad tymi zapisami, które wyraźnie zostały oddane rajcom pod opiekę, nie mieli natomiast wpływu na zarząd szpitalem. Po 1528 roku rada miejska wyraźnie przejęła kontrolę nad zarządem szpitala do tego stopnia, że duchacy

nie mieli wpływu na podejmowane w nim decyzje. Pojawiły się wówczas konflikty między zakonem a prowizorami, którym wykazano defraudację majątku szpitalnego. Zakonnicy pozostali jednak w szpitalu jako organizatorzy opieki duchowej, nadzorowali także bieżącą działalność w przyszpitalnym sierocińcu.

On the case of functioning of the administrators of the city at the hospital of The Holy Spirit in Cracow (Summary)

Keywords:
Cracow, Order
of the Holy Ghost,
regular canons,
medieval hospitals

Stanisław Piekarczyk, over half a century ago, carried out research on the issue of city administrators at the hospital of The Holy Spirit in Cracow. By analyzing most of the available source material, mainly created by local urban authorities, he has painted a picture of a role of the representatives of the Cracovian councilors which they had played in the management of the hospital properties. In accordance with the Stalinist historiography, he has placed emphasis on the participation of the townsfolk in the organization of the social welfare in the medieval Cracow, marginalizing thus role of the Order of Canons Regular of the Holy Spirit de Saxia. However, looking closer at the issue, we can notice that not all of the Piekarczyk's theses can be fully defended when confronted with the sources provided by the monastery, especially the modern ones, which present the role of the city in the management of the hospital properties in a different light. Moreover, his focus merely on the Middle Ages, which resulted in disregarding of early modern agreement between the monastery and the council, has led him to partially wrong conclusions.

It is hard to determinate the range of competence of the Cracovian councilors in the management of the hospital of the Holy Spirit, especially since it was under constant evolution since the fire in 1528, at which time the office of the administrators was definitively established in return for the help of the city in the reconstruction of the building complex of the Order of the Holy Spirit. Therefore, two periods of the functioning of the city administrators were specified: from 1324 to 1528 and after 1528. This article focuses on triangular relationship between the city, the hospital and the monastery. In this article an attempt was made to see in what extent the monastery was involved in the management of the hospital, and in what extent the city.

After analyzing the source material, we can say that till 1528 the city council, defined as "caretaker of the sick" in the documents, has been choosing the administrators who were handling estates in the name of the council. However, they were supervising only those properties, which have been directly given to the councilors to manage, while they didn't have any influence on the management of the hospital. After 1528, the city council definitively took control over the management of the hospital to such a degree that the Order of the Holy Spirit had no influence on the decision-making. At that time there occurred a conflict between the Order and the administrators, who were proven to be guilty of embezzlement of the hospital properties. However, the monks remained in the hospital as the organizers of the spiritual care. They have also supervised ongoing activities in the orphanage located by the hospital.

Wstęp

W XIV-wiecznym Krakowie, podobnie jak w innych miastach europejskich, zachodziły procesy komunalizacji, czyli przejmowania przez radę miejską kontroli nad niezależnymi do tej pory instytucjami w mieście, takimi jak szkoły czy szpitale. Szpital prowadzony przez zakon kanoników regularnych Ducha Świętego de Saxia był jedną z takich instytucji. Zagadnieniem prowizorów szpitala zajmował się już w latach 50. XX wieku Stanisław Piekarczyk, analizując większość dostępnych źródeł (Piekarczyk 1952: 100–139). Po upływie sześciu dekad warto przywrócić się ponownie tej problematyce, uzupełniając dotychczasowe ustalenia i porządkując wiedzę.

Dotychczasowe ustalenia, tak Piekarczyka, jak i innych historyków zajmujących się historią średniowiecznego Krakowa, uwypuklały przede wszystkim rolę samorządu miejskiego, która rzeczywiście wybija się w księgach miejskich (Wysmułek 2015: 324–325). Są jednak źródła, w świetle których postawiona przez Piekarczyka teza, że pod koniec XV wieku szpital Ducha Świętego już w praktyce był miejski (Piekarczyk 1952: 124) wydaje się być mocno niepewna.

Ustanowienie prowizorów przy szpitalu Ducha Świętego w Krakowie

Piekarczyk właściwie utożsamia fakt pojawienia się miejskich opiekunów z zapisem Spytka Liliwity, wojewody (w latach 1320–1331) i kasztelana (w latach 1331–1350) krakowskiego (Dworzaczek 1971: 65–67). Na dzień 28 maja 1324 roku datowany jest dokument Marcina, magistra szpitala Świętego Ducha, w którym poświadczył on, przywołując na świadków rajców miejskich, że przyjmuje darowiznę połowy dochodów z jednego z młynów nad Rudawą ofiarowaną przez tegoż Spytka, którymi, wedle wcześniejszych ustaleń, zawiadywać mają ustaleni przez radę prowizorzy.

Wychodząc poza ustalenia Piekarczyka, należy uwypuklić dwa aspekty, wynikające pośrednio z rzeczonego dokumentu. Pierwszym z nich jest odniesienie do władz generalnych zakonu, co umieszcza proces komunalizacji szpitala krakowskiego w szerszym kontekście, gdyż dokument ten wymienia z imienia Ortolfa, przełożonego generalnego zakonu z Rzymu, który wyraził zgodę na takie rozwiązanie. Wskazuje to przede wszystkim na wolę samych duchaków, dążących do ustanowienia prowizorów, którzy zabiegali o zgodę na taką umowę u przełożonego generalnego. Nadto warto zaznaczyć, że jak wiemy z pracy Carli Keyvanian, dotyczącej szpitalnictwa w Rzymie, wiek XIV był również czasem silnych związków szpitala w tym mieście z senatem ze względu na niewolę awiniońską, które to związki papiestwo po jej zakończeniu z trudem zrywał (Keyvanian 2015: 58–59). Mogło to sprzyjać ogólnej polityce wspierania współpracy między radami miejskimi i szpitalami w całym zakonie. W tym kontekście należy też rozpatrywać wspomniane wcześniej potwierdzenie przywilejów domu rzymskiego jako obowiązujących także w Krakowie. Nadto w Europie Środkowo-Wschodniej taka współpraca z przyczyn materialnych była często praktykowana i uznawana w XIV wieku

za normę. Często jednak dochodziło do odsuwania duchaków od zarządu nad szpitalami przez rady miejskie (Fara 2008: 101–143). Stąd być może także wynika kształt umowy zawartej w Krakowie, która dawała rajcom ograniczone kompetencje, aby zapobiec konfliktowym sytuacjom, które zakon Ducha Świętego znał z innych części Europy. Z tym trendem należy także wiązać kwestie szerokiej autonomii względem władz miejskich i kościelnych, z której od początku korzystali duchacy, a która została potwierdzona przez papieża Kaliksta III w 1461 roku.

Poszukując dokładnej daty ustanowienia prowizorów, należy wspomnieć także o renesansowym dziele dotyczącym historii zakonu autorstwa prepozyta Wojciecha Bazusza ze Szczeczeszyna z drugiej połowy XVI wieku (Barycz 1935: 348). W jednym z jej rozdziałów, poświęconym prowizorom i ich ówczesnemu zarządowi nad majątkiem szpitalnym, pojawia się na marginesie, nienawiązująca ściśle do treści, data „A.D. 1311” (Bazuesz 1570: 14r). Ponieważ dzieło to spisane zostało już po pożarze z 1527 roku, należy wątpić, czy jej autor korzystał z dokumentów pochodzących z okresu średniowiecza. Być może opierał się na ustnej tradycji istniejącej w klasztorze, która pod tym rokiem umieszczała jakąś pierwszą umowę z radą miejską.

Rola klasztoru w zarządzie majątkiem szpitala Ducha Świętego w średniowieczu

Piekarczyk jasno ukazał w swojej pracy istnienie prowizorów, którzy działali jako przedstawiciele rady miejskiej względem powierzanego im majątku pochodzącego z różnego rodzaju darowizn, głównie zapisywanych w testamentach. Jednakże nieprecyzyjnie podał on, że pierwszy zapis testamentowy na rzecz szpitala duchaków znajduje się w testamencie Mikołaja Kromera z 1421 roku (Piekarczyk 1952: 113). Najstarszym znanym nam obecnie legatem testamentowym na rzecz szpitala duchaków był jednak najprawdopodobniej ten dokonany już w 1313 roku przez Henryka z Raciborza.

Warto jednak przyjrzeć się, w pewnej opozycji do dotychczasowych ustaleń, roli zakonu Ducha Świętego w zarządzie nad szpitalem. W świetle dotychczasowych ustaleń nie ulega wątpliwości, że funkcję prowizora szpitala sprawowali w praktyce działający kolegiąlnie przedstawiciele grupy mającej władzę w mieście, często sami urzędujący rajcy, którzy zostali do tego celu delegowani przez całą radę miejską, na co wskazuje fakt częstego utożsamiania „opiekunów chorych” z radą miejską. Jednak znajdujemy w materiale źródłowym niekonsekwencje samych mieszczan oraz testatorów spoza miasta, odnośnie do odwoływania się do opieki rady nad zapisami. Wskazuje to na pewną fakultatywność oddawania darowizny pod opiekę prowizorom oraz dużą rolę, jaką wciąż w zarządzie nad majątkiem sprawowali duchacy. Trzeba tutaj zaznaczyć, że nie wszystkie zapisy dla szpitala duchaków były oddawane pod opiekę radzie miejskiej. Na przykład testament Katarzyny, wdowy po Pragerze z 1439 roku, w którym znajduje się legat na potrzeby biednych w szpitalu Ducha Świętego, nie zawiera żadnej wzmianki o prowizorach ani rajcach miejskich. Nadto *Przywilej innowacyjny*

szpitala duchaków z 1530 roku wyraźnie wspomina o prawach duchaków do własności niektórych dóbr podarowanych przez mieszczan w testamentach, wymieniając je na końcu opisu uposażenia.

Wspomnieć także należy o zapisie wsi Wola i Rzanka z przełomu XIV–XV wieku. Według XVI-wiecznej tradycji klasztornej dokonać go miała trzecia żona Władysława Jagiełły, Elżbieta Granowska w 1418 (Antosiewicz 1966: 179) lub 1419 roku (Piwowarczyk 2010: 17). Znany jest jednak dokument Jadwigi z Melsztyna, żony wojewody sandomierskiego, Ottona z Pilczy, z 1395 roku, w którym przekazała ona duchakom te wsie. W literaturze zazwyczaj błędnie wiąże się darowiznę wspomnianych wsi z osobą królowej Elżbiety (Antosiewicz 1966: 179), dokument wydany przez Jadwigę zauważyła dopiero Elżbieta Piwowarczyk (Piwowarczyk 2010: 17). Zaznaczyć też warto, że Elżbieta Granowska była córką wspomnianej Jadwigi z Melsztyna, która natomiast była wnuczką Spytka z Melsztyna (zwanego też Liliwitą), znanego z zapisów na rzecz szpitala Ducha Świętego z lat 1324 i 1339 (Wdowiszewski 2005: 69–71; Niemczyk 2009: 142–143). Widzimy tutaj, niezauważony dotąd przez historyków, związek wielu pokoleń jednej rodziny możnowładczej z zakonem duchaków i ich działalnością w okresie ponad stu lat. Widać też pewne różnice między poszczególnymi zapisami: Spytko Liliwita dążył do wzmocnienia roli rady miejskiej, natomiast Jadwiga z Melsztyna i Elżbieta Granowska gospodarowanie dochodami z przekazanych dóbr wyraźnie przekazywały bezpośrednio zakonowi. Ponieważ szpitalnictwo było wiodącym elementem charyzmatu zakonu duchaków, sądzić można, że zapis tego typu wynikać mógł z chęci wsparcia działalności dobroczynnej klasztoru, która jeszcze wtedy była z nim utożsamiana. Na ścisły związek działalności szpitalnej z klasztorem duchaków w Krakowie u schyłku XIV wieku wskazuje także fundacja filii tego konwentu, wraz ze szpitalem, przez tą samą Jadwigę z Melsztyna, która sprowadziła ich do Łańcuta – miasta znajdującego się w jej posiadaniu. Chociaż dalsze losy tej placówki nie są znane, wiemy o niej ze wspomnianego dokumentu przekazującego wsie Wolę i Rzanę, skąd dochód – którym zgodnie z dyspozycją rozporządzać miał klasztor krakowski – służyć miał utrzymaniu dwóch szpitali: w Krakowie i w Łańcutcie.

Pewną wskazówkę stanowi też różnica w sposobie ujmowania dóbr między *Przywilejem innowacyjnym* a innymi źródłami dotyczącymi wsi Wola i Rzanka, które mogą mieć związek z udziałem prowizorów w zarządzie dochodami z nich. O ile wszystkie dokumenty zgodnie przyjmują, że należą one do duchaków, tak w *Liber Beneficiorum* Długosza znajduje się zapis mówiący, że część czynszu z nich idzie na potrzeby klasztoru, a część na potrzeby pensjonariuszy szpitala (a zawiadywać częścią przeznaczoną na rzecz szpitala mieli prowizorzy). Takiego rozdzielenia nie ma ani w *Liber Retaxationum* (tutaj jednak ze względu na jego charakter) ani w *Przywileju innowacyjnym*. W pierwotnym dokumencie z 1395 roku znajdują się zapisy przekazujące dochody ze wsi rzeczywiście tak na utrzymanie zakonników i potrzeby klasztoru, jak i na szpital i jego pensjonariuszy, jednak bez konkretnego rozgraniczenia sum, które miałyby być przekazywane na każdy z podmiotów. Najpewniej Długosz, zapisując konkretne sumy,

wskazał na pewną regulację występującą w związku z gospodarowaniem dochodami lub było to związane z innym, nieznanym dziś dokumentem. Nie ulega także wątpliwości, że w zamyśle ofiarodawczynie kontrolę na całością dochodów z tych wsi miał sprawować zakon.

Zmiany w zarządzie nad szpitalem w latach 1528–1530

Momentem przełomowym w roli, jaką odgrywali prowizorowie w szpitalu Ducha Świętego, był pożar z 1528 roku, który doszczętnie strawił zabudowania duchaków, co wiązało się z koniecznością poniesienia ogromnych kosztów na ich odbudowę. O tym, że lata 1528–1530 były przełomowe, jeśli chodzi o udział rady miejskiej w zarządzie majątkiem szpitala, świadczą wiele źródeł. Przede wszystkim wiemy, że doszło wtedy do zawarcia umowy między duchakami a radą miasta, w wyniku której zakon dopuścił rajców do zarządu całym majątkiem szpitalnym w zamian za partycypację w kosztach odbudowy zabudowań. Fakt, że zawarto wówczas takie porozumienie świadczy o tym, że wcześniej udział prowizorów w zarządzaniu majątkiem był jedynie częściowy. Za tą tezę przemawia także zapis znajdujący się we wspomnianej już kronice klasztornej Wojciecha Bazeusza z drugiej połowy XVI wieku, w której stwierdził on, że prowizorowie zostali ustanowieni dopiero po pożarze z 1528 roku (Bazeusz 1570: A4r-A4v), co oznacza, że wcześniej ich władza była znacznie mniejsza, skoro nie została przez niego wzięta pod uwagę. Co ciekawe, wypomina on w swoim dziele ówczesnemu prepozytowi, Janowi z Raciborza, że owa umowa została zawarta bez zgody przełożonego generalnego zakonu oraz kapituły prowincjalnej. Traktuje także władzę prowizorów jako szkodliwą dla działalności szpitala i oskarża ich o niegospodarność (Bazeusz 1570: I4r-K3r).

Piekarczyk uznał, że w latach 1528–1530 nie zaszła znacząca zmiana, jeśli chodzi o znaczenie prowizorów w nadzorze nad szpitalem duchaków, gdyż jego zdaniem już „w końcowym okresie wieku XV ciężar utrzymania chorych szpitala św. Ducha spoczywał wyłącznie lub prawie wyłącznie na barkach zarządu miejskiego” (Piekarczyk 1952: 124). Chociaż istotnie przez ich ręce przepływał znaczny majątek (jego wielkość porównywalna była z dochodami klasztoru), w świetle ustaleń poczynionych powyżej należałoby postawić tezę, że główny ciężar zarządu nad szpitalem należał do zakonu. Świadczą o tym wydarzenia, które nastąpiły w związku z zarządzeniem nad szpitalem po 1528 roku. Do umowy między klasztorem a radą miejską nie doszłoby, gdyby miasto sprawowało już wcześniej władzę nad szpitalem. Kwestie materialne po pożarze okazały się decydujące. Można stwierdzić, że kanonicy zostali zmuszeni do dopuszczenia prowizorów do zarządu nad majątkiem szpitala. Rada miejska wywiązała się z umowy i istotnie partycypowała w kosztach odbudowy i bez wątplenia weszła do szpitala jako zarządcą, wypierając duchaków. Urząd prowizora uległ wówczas ścisłemu sformalizowaniu. Wiemy, że byli oni powoływani na urząd corocznie we wspomnienie św. Łucji (13 grudnia) i pełnili go kolegialnie, po dwóch (Przybyłowicz 2015: 197). Zachowały się także

w Archiwum Narodowym w Krakowie rejestry rachunków szpitala Świętego Ducha prowadzone przez prowizorów. Świadectwem nowych stosunków w szpitalu były konflikty między zakonem a prowizorami, które zdominowały całą drugą połowę XVI wieku. Problem ten omówiła już Olga Miriam Przybyłowicz przy okazji analizy rachunków Macieja Regimontowicza (Przybyłowicz 2015: 191–224). Z jej badań wiemy, że rzeczywiście prowizorowie dopuszczali się niegospodarności, defraudując majątek szpitalny.

Rozpatrując relacje miasto – szpital i zakon – szpital w okresie wczesnonowożytnym, należy wspomnieć na koniec o wizytacji z 1614 roku, którą w szpitalu duchaków przeprowadził biskup krakowski Piotr Tylicki. Miała ona częściowy związek z faktem przekazania cztery lata wcześniej całkowitej władzy nad zakonem Ducha Świętego w Polsce wspomnianemu hierarsze. Wizytacja odbyła się w obecności burmistrza oraz rajców krakowskich i dotyczyła przede wszystkim kwestii związanych z opieką nad sierotami. Wynika z niej, że duchacy wciąż brali udział w pracy w szpitalu i w jakiś sposób czuwali nad jego zarządem, gdyż wskazania odnoszące się do funkcjonowania szpitala kierowane są do zakonników, jednak nie dotyczą one kwestii majątkowych a porządkowych (Bruzdziński 2004: 61–62). Uprawnione jest zatem twierdzenie, że rada miejska czuwała nad majątkiem szpitala, podczas gdy duchacy w nie mniejszym stopniu niż wcześniej kierowali bieżącą pracą w szpitalu, a w szczególności wychowaniem sierot oraz opieką duchową nad pensjonariuszami.

Wobec tego postawić należy jeszcze pytanie, na ile stan ten różnił się od relacji miasto – klasztor sprzed 1528 roku. Zakon całkowicie stracił wpływ na majątek szpitala, w konsekwencji dochody klasztoru nie służyły już do finansowania działalności dobroczynnej. Nie do duchaków należało też podejmowanie decyzji chociażby o remontach budynków i nie mogli oni skutecznie zapobiec ich niszczeniu, mimo że zależało im na dobrym ich stanie. Wyraźnie kontrastuje to z sytuacją sprzed 1528 roku, gdyż wiemy, że w drugiej połowie XV wieku, czyli w okresie gdy istniała już funkcja prowizorów, szpital był rozbudowywany i nie ma podstaw, aby twierdzić, że inwestorem nie był zakon, co stwierdził też Piekarczyk, zaznaczając, że „nie ma żadnego dowodu, by rada miejska interesowała się stanem szpitala” poza wpłacaniem drobnych kwot na przełomie XIV–XV wieku „w związku z akcją restauracji budynków szpitalnych” (Piekarczyk 1952: 124). Wszystko to wyraźnie wskazuje, że w latach 1528–1530 urząd prowizorów został zreformowany i zdefiniowany na nowo w odniesieniu do szpitala Ducha Świętego.

Zakończenie

Obecność prowizorów przy szpitalu Ducha Świętego w Krakowie podzielić można na dwie wyraźne fazy. Pierwszą w latach 1324–1528 i drugą po 1528 roku. W pierwszym okresie prowizorzy, wywodzący się z rady miejskiej, sprawowali funkcję, do której odwoływali się darczyńcy szpitala, przekazując mu w zarząd swoje zapisy. Powierzenie tej funkcji przedstawicielom rady miejskiej wynikało z roli sprawowanej przez

nią w mieście. Stan ten był oparty na, jak się zdaje, dobrowolnym porozumieniu obu stron, a współpraca przebiegała harmonijnie. Sam zaś szpital pozostał wciąż *de facto* szpitalem zakonnym. Sytuacja diametralnie zmieniła się w 1528 roku, kiedy to duchacy przymuszeni ogromem zniszczeń poprosili radę o pomoc w odbudowie w zamian za przekazanie całości zarządu nad szpitalem. Funkcja prowizora została wówczas zreorganizowana i zdefiniowana na nowo. Od tego czasu pojawiają się napięcia między zakonem a prowizorami, których skrajna niegospodarność zmuszała nieraz kanoników do podejmowania kroków prawnych przeciw miejskim prowizorom szpitala. Mimo to zakonnicy wciąż zachowali wpływ na działalność szpitala w jego aspekcie dobroczynnym i duchowym.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Metropolitalne w Krakowie, Acta Visitationis, Tom 43, Acta visitationum Illustrissimi et Reverendissimi D. Iacobi Zadzik Episcopi Cracoviensis Ducis Severiensis.

Archiwum Metropolitalne w Krakowie, Acta officialia, t. 6.

Archiwum Narodowe w Krakowie, rkps. sygn. 3400, 3401, 3402.

Bazeusz W., 1570, Epitome Xenodochii m. Alberti Bassaei Scebresinensis [...] siue capita qu[a]eda[m] ex Xenodochio seu libro de officio erga hospites, peregrinos, pauperes variasque miserabiles p[er]sonas p[ro]pter reformandu[m] hospitalia edita [...], Biblioteka Narodowa w Krakowie, sygn. SD XVI.O.67, <https://polona.pl/item/epitome-xenodochii-m-alberti-bassaei-scebresinensis-siue-capita-qu-a-eda-m-ex,Njk1MTMwNjk/> [dostęp: 5.11.2019].

Cracovia artificum 1300–1500, 1917, wyd. J. Ptaśnik, „Źródła do historii sztuki i cywilizacji w Polsce”, t. 4, Kraków.

Księga dochodów beneficjów diecezji krakowskiej z roku 1529 (tzw. Liber Retaxationum), 1968, wyd. Z. Leszczyńska-Skrętowa, Wrocław-Warszawa-Kraków.

Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa od r. 1300 do 1400, 1878, red. F. Piekosiński, Kraków.

Najstarszy zbiór przywilejów i wilkierzy miasta Krakowa, 1936, wyd. S. Estreicher, Kraków.

Przywilej innowacyjny [w:] S. Tomkowicz, 1892, *Zabytki budownictwa miasta Krakowa*, t. 1: *Szpital Świętego Ducha*, Kraków.

Vetera Monumenta Poloniae et Lithuaniae, 1911, t. 2: 1410–1572, red. A. Theiner, Rzym.

Opracowania

Antosiewicz K., 1966, *Zakon Ducha Świętego de Saxia w Polsce średniowiecznej*, „Nasza Przeszość”, t. 23.

Barycz H., 1935, *Basaeus Wojciech* [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 1: *Abakanowicz – Beynart*, Kraków-Wrocław.

Bruździński A., 2004, *Biskup krakowski Piotr Tylicki wobec zakonów w swojej diecezji (1607–1616)*, „Folia Historica Cracoviensia”, t. 10.

Dworzaczek W., 1971, *Leliwici Tarnowscy. Z dziejów możnowładztwa małopolskiego wiek XIV–XV*, Warszawa.

Fara A., 2008, *L'Ordine e la Confraternita del Santo Spirito dalle origini allo sviluppo di una vocazione di frontiera ai confini orientali della Christianitas latina: la Transilvania tra Medioevo e prima Età moderna (XIV–XVI secolo)*, Piza.

Keyvanian C., 2015, *Hospitals and Urbanism in Rome, 1200–1500*, Brill.

Noga Z., 2003, *Krakowska rada miejska w XVI wieku. Studium o elicie władzy*, Kraków.

Niemczyk K., 2009, *Kilka uwag do genealogii Elżbiety Pileckiej-Granowskiej i jej rodziny*, „Średniowiecze polskie i powszechne”, t. 1.

Piekarczyk S., 1952, *Początki miejskiej opieki społecznej w średniowiecznym Krakowie*, „Rocznik Krakowski”, t. 32.

Piwowarczyk E., 2010, *Legaty testamentowe „ad pias causas” w XV-wiecznym Krakowie. Z badań nad pobożnością miejską*, Kraków.

Przybyłowicz O.M., 2015, *Rachunki prepozyta klasztoru Św. Ducha de Saxia w Krakowie Macieja Regimentowicza z lat 1570–1591. Świat ludzi i rzeczy*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych”, t. 75.

Słoń M., 2002, *Fundacje szpitalne władz komunalnych jako centra kultu miejskiego* [w:] *Ecclesia et civitas. Kościół i życie religijne w mieście średniowiecznym*, red. H. Manikowska, H. Zaremska, Warszawa.

Starzyński M., 2010, *Krakowska rada miejska w średniowieczu*, Kraków.

Wdowiszewski Z., 2005, *Genealogia Jagiellonów i Domu Wazów w Polsce*, Kraków.

Wyrozumski J., 1998, *Kraków do schyłku wieków średnich* [w:] *Dzieje Krakowa*, red. J. Bieniarzówna, J. Małecki, t. 1, Kraków.

Wysmułek J., 2015, *Testamenty mieszczan krakowskich (XIV–XV wiek)*, Warszawa.

Biogram

Adam Stelmaszewski – absolwent studiów licencjackich na kierunku historia na Uniwersytecie Gdańskim, kontynuujący naukę na studiach drugiego stopnia. W pracy naukowo-badawczej skupia się nad zagadnieniem kanonikatu regularnego na ziemiach polskich w średniowieczu i wczesnej epoce nowożytnej, w szczególności nad kongregacją Ducha Świętego de Saxia.